

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. шадн. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“, Львів.
Головний Редактор прий-
має від 11—12 год. перед-
полуднем.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5-00 зл.
Чвертьрічно 15-00 „
Піврічно 27-50 „
Річно 55-00 „
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 долар,
Франції, Голландії, Бельгії 20 фр., фр-
Італії 7-50 зл., Німеччині 7-50 зл.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехословац-
чині 20 ч. к., Румунії 150 зл., Бос-
гарії 7-50 зл., Австрії 7-50 зл.,
Зина адреса 1 зл.

Телеф. Редакції 23-41.
Друкарні 23-26.
В СПРАВИ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
25 сот.

ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ

в КАЛУШІ, вул. Сівецька ч. 16.
і в ПЕРЕМІШЛІ, Красінського 63.

Жадайте оферт та цінників.

Чому колективізація заломилась?

Надії, які покладали більшовики на успіх колективізації, а тим самим і на завершення соціалістичного будівництва, тобто на перебудову вироного господарства на комуністичних підставах, не здійснилися. Темпо колективізації як у цілому СРСР, так і на Україні цілковито заломилося. Більшовики, які досі всі свої плани переводили безоглядно, не дивлячись на те, чи здійснення їх принесло користь чи шкоду, були змушені припинити колективізацію. Дальше послідовне і примусове її переведення грозило завадити немислими наслідками. Воно могло покінчитися для більшовиків повною ліквідацією радянської системи. На цю тему писала у часі насильної колективізації вдова по Леніні, Крупська в урядовій „Правді“ ось що: „Радянщина обхопила тепер так, як у 1917 р., заграва революції, тепер відбуваються формальні збройні напади зорганізованих комуністів на села, в цілій державі панує насильство і в нарі з тим безладом“.

Колективізація, яка принесла радянській владі стільки клопотів, та яку був примушений „ліквідувати“ навіть всемогутній Сталін, була — як пише б. кореспондент „Берлінер Тагеблат-у“ у Москві Шеффер — консеквенцією господарного плану Леніна. Ленінівський „план“ мав бути чимсь посереднім між двома відтинками радянської господарки, а саме між відтинком „соціалістичним“ і вільним. Вільний відтінок мав до часу сповняти ті функції, які були за трудні для новоствореної соціалістичної господарки. Означив Ленін вірив, що вільний відтінок покажеся у практиці остільки слабшим, що в скорому часі уступить перед відтинком соціалістичним. Але цей вільний, — назв'я його приватний — відтінок радянської господарки, виявив такі розповні тенденції, що постійно треба було придумувати для нього різні „галузючі“ засоби, з яких найважливішими були: 1) насильна колективізація та 2) планове обтяжування сільського господарства, головню податком і „заготівлями“.

Не зважаючи на всі ці засоби, колективізація не дала бажаних наслідків. У 1925 р. було на Радянській Україні 5.074 колективи, у 1926 р. — 5.064, у 1927 р. — 5.566, а в 1928 р. — 9.734. У відношенні до 1925 р. розвиток колективів представляється так: у 1926 р. зменшення на 0,2%, в 1927 р. збільшення на 11%, у 1928 збільшення на 91%. У році 1929 кількість колективів знову збільшилася, бо коли в р. 1927 було в них тільки 274 тисячі зорганізованих осіб, то у 1929 вже 576 тисяч, себто у відношенні до 1927 р. на 110%. Більше. Коли приглядаємось до цих даних, то адається, що всеж таки більшовики osiąгнули в ділянці колективізації деякий успіх, але коли порівняємо їх із загальним станом сільського господарства, то виследи вийдуть так якби жалкі. У найбільше сколективізованій степовій округі (житівській козовій) приналеж один колектив на 332 (індивідуальні) господарства, на Лівобережжі 1 на 1000, на Поліссі ще гірше, бо аж 1 на 2000. Що колективні є штучним твором на Україні, та не мають ніяких реальних підстав існування, до-казує ще й те, що є вони дрібні, як під оглядом населення, в них зорганізованого, так і землі та

Центральний Кооперативний Банк „Краєвий Союз Кредитовий“

у Львові, Ринок ч. 10 (в телефоні: 433. — Конто
Почтової Шадниці ч. 143.467).

Як Центральної Каса українських кооперативів
приймає вклади ощадності, обезпечує їх у
твердій валюті та поміщує у наших коопера-
тивах, щоб піднести господарський розвиток укра-
їнського народу. 5-10

засобів виробництва. Напр. середнє число осіб зорганізованих в колективах на Україні є 62, але понад 50 проц. колективів має менше як 10 членів.

І не тільки під оглядом кількості, але й у відношенні якості колективи не представляють ніякої сили в народньому господарстві. Напр. обслуговування колективів механічною робочою силою в року на рік погіршується. І так у 1927 р. це обслуговування вносило 64,2 проц. у 1928 р. — 47,2 проц. у 1929 р. — 36,1 проц. у 1930 р. — 11,5 проц. Методи праці у колективах на Україні є тепер цілком примітивні. Ситуація погіршується ще й тому, що різниця, перед своїм „присут-
женням“ до колективів знизили живий інвентар, так що праця відбувається майже самими руками людей. На Україні та в цілому СРСР нестача не тільки модерних машин, але також примітив-ного знаряддя та робочих звірят.

У зв'язку з колективізацією виникла на У-країні ще одна дуже важна проблема, а саме можливість переміщення. Колективізація створює нові умови життя. Давніший господар, „при-стаючи“ до колективу стає радше вільним робітником. Давному власникові залишається з його господарства дім та в найкращому випадку малі куспі міста. Вся земля, це основа вільного господарства, переходить на власність держави. Тією масою землі держава не в силі добре обслу-гувати. Не має вона до цього відповідних засобів ні у формі знаряддя, ні капіталу, ні верни на за-сіни. Отже держава, що стає власником землі, не має можливості зайняти при управі землі всього населення, яке досі працювало у різництві і то-му створює нові кадри безробітних, що йдуть у пошукуванні праці до міста. Сьогодні ці кадри вносять уже около 2 і пів міль. осіб. Але треба рахуватись ще з тим, що та маса нових безробіт-них буде все збільшуватися, з огляду на те, що ситуація в різництві стає все більше катастро-фальною. Постачання зерна для засівів в осєні було недостаточне, на весні цього року є воно ще гірше. Про якийнебудь експорт збіжжя в СРСР вже

Брати відсотки від своїх капіталів не зла річ, але будете їх мати тоді, коли свої ощад-ності складатимете в

Кооперативному Банку „ДНІСТЕР“
у Львові, вул. Руська ч. 20.

від давня не може бути мови. Отже треба раху-ватися в новим неминучим фактом збільшення безробіття в СРСР, яке вже тепер, порівнюючи відповідні числа робітників, є в СРСР більше, ніж у якій небудь капіталістичній державі. Цей мас безробітних більшовики не в силі залити в про-мислі, який не є в кращому положенні від сіль-ського господарства. В промислі СРСР є тепер 1.295.000 безробітних.

Продукція та видайність з рілля на Украї-на, стало зменшуватись. Збіжжя на Україні зібрано в 1927 р. 17,6 міль. тон, у 1928 р. вже тільки 12,8 тон, тобто на 25 проц. менше. Головно зменши-ся збір пшениці, який з 6,3 міль. тон у р. 1927, спа-дає до 2,6 міль. тон у р. 1928, тобто на цілий 59 проц. Видайність збіжжя на Україні в одній десяти-нині в кінцатах вносила в 1904-15 рр. 9,3, а в 1923-7 рр. тільки 8,5. Отже радянська господарка поф-нулася на яких 25 літ назад та виказує слабші ви-солди ніж в період, коли управа рілля не могла стояти так високо як тепер, та коли не було та-

Від дня 1. травня 1930 відбуватись буде
в год. 9. вечером в каварні „Народньої
Гостинниці“ КОНЦЕРТ „Наддніпрянсько-
го балалайкового гуртка“ зі співами і на-
родніми танками. 1929 1—1

них технічних можливостей збільшення ви-
дайности як сьогодні.

Під сучасну хвилю ситуації в сільському господарстві прелеставляється ще гірше ніж в об-говорених періодах.

У зв'язку з колективізацією висунулись го-ловню три проблеми: 1) масове безробіття; 2) ру-їна сільського господарства; 3) повний занепад продукції збіжжя, себто доведення до того, що те-пер існує в промислі. Продовжування колекти-візації рівнялось би плановому знищенню еко-номічного життя країни, тому не дивно, що і такий фанатик як Сталін був змушений її розмах до деякої міри загальмувати.

Евген Чехович.

Українці в Манджурії.

Про життя й побут українців на Далекому Сході.

Харбін, у березні 1930.

I.

Ви питаєте, що собою уявляє край Манджу-рія, яка не сторона, де мешають українці, яке їх життя тут і гуртування? Це питання дуже болю-че і відповідь на них сумна. Коли це може бути для Вас цікавим, то оскільки мені дозволить па-мять, поспробую хоч трохи описати гуртування українців у Манджурії та їх громадське життя.

Українці гнали долею на своїй батьківщині, шукали скрізь притулку, де можна було легше прожити. Одним з таких місць була Манджурія (в Китаю), серед гір якої в 1899 року простягну-лась збудована російським урядом, залізниця від кордонних станцій Манджурії та Пограничної на просторі коло 1400 верст та від Харбіна до Порт-Артура на просторі 950 верст (тепер на південь, після японської війни, залізниця залишилась тільки від Харбіна до Чаньчуна на просторі 230 верст).

З будовою залізниці потребувалось багато робочої сили для обслуговування всіх потреб залі-зниці, тому, хто хотів, міг знайти собі заробіток, вільне життя і навіть у недовгий час розбагатіти. І ось разом з іншими в Манджурію прийшло ба-гато українців — одні безпосередню на службу на залізницю, а інших призначено на військову службу. Колиж вони військову службу відбува-ли, залишалися на залізницю чи в приватних під-приємствах, або розпочинали свої власні госпо-

дарства, або здобували і розроблювали ліси концесії, з чого мали добрі прибутки, бо мали до розпоряджності дешеві китайські руки і недоро-гі в той час харчі та всяке потрібне до життя знаряддя.

Українці — службовці на залізниці, особа-во ті, які служили в управлінні цієї залізниці, відпрацювавши 6 годин, мали багато вільного ча-су і збирались вечорами в туртки, проводили час за грою в карти, шили й гуляли, бо грошей було багато; деякі споминали рідний край, звідки вони так недавно вийшли.

І ось так, збираючись та агадуючи свій наріз, мову, звичаї, надумалися в 1907 році заснувати в Харбіні українську громаду під назвою „У-країнський Клуб“. Уложили статут, що його місцева адміністрація без вагання затвердила, а-рендували відповідне помешкання, і клубово життя розпочалося. Уряджували вистави, кон-церти, родинні вечірки, грали в карти, в лото — і нарешті знов таки гуляли та пиячили, але вже в своєму клубі, аж поки організація не розпала-ся. А розпалася громада так, що коли я, після військової служби в 1913 року вступив членом до Клубу, то там нараховувалося всього 13 членів без помешкання та без майна, якщо майном не рахувати бібліотеки, в якій було кількості кни-жок і яка приліпилася в чужому помешканні бі-ля російської книгарні.

Так тягнулося аж до 1916 року. За цей час число членів збільшилося на поверх сотні. Обо-

„Зруток українців“ при Наук. Секції Т-ва „Прихильників освіти“
уважає

Чайний Вечір

веч. 3. V. ч. р. в г. 21. в Народній Гостинниці.

Дохід призначений на розбудову бібліотеки
„Гуртка українців“.

1961 Проситись о численну участь 2—2

НЕБУВАЛІ КОРИСТИ для точних передплатників „Діла“

Що кварталу льосовання нагород!

Вже 13 червня ц. р. візьмуть участь у льосованні нагород усі передплатники, що не будуть мати ніяких заборгованостей у передплаті. Виграш можна бібліотеку: вартості 100 ам. долларів, дві: по 25 ам. долларів, десять: по 10 ам. долларів і десять: по 5 ам. долларів.

Хто хоче, тому платимо за виграшу бібліотеку готівкою.

зависоко що-року уряджувало вечір пам'яті Шевченка, але українці особликово поділялися на дві ворожі партії, і коли одна партія мала перевагу з хотів чимнебудь відзначитися у своїй праці, то друга всіма доступними їй засобами намагалася їй перешкодити. Тут треба зазначити, що головну роль у житті громади відігравав хор і драматичний гурток. Був хор, був драматичний гурток — було помітно життя Клубу; а не було хору та драматичного гуртка з будь-яких причин, то все життя Клубу замирало до чергового гурткового святилища гуртків.

II.

У 1916 році почалася нова доба в житті української громади в Харбіні. Перше — загальні збори ухвалили розпочати кусок землі і розпочати будову хочби невеликої хати для Клубу, а друге — відчинити початкову школу, де було б навчання української мови. Але горе було в тому, що школа відчинилася не в цілі виховання дітей-українців, а з метою через школу, благодійним шляхом, зібрати кошти для існування самого Клубу.

Нарешті прийшов 1917 рік, рік революції в Росії і на Україні. Яка перевернула все життя української громади в Харбіні. Тепер Український Клуб був відсунений на другий план, а на перше місце поставлено Раду, яка мала вже політично-національні завдання. Але Рада ніяк не могла скласти певного плану своєї праці, бо до цього часу кожна людина жила по звичкам державних представників, а до політичної праці ніхто не був підготовлений. Клуб ставався показувати шлях праці Раді, а Рада давала відвідки Клубові. Все змішалося і ніхто не міг зрозуміти, де чому початок, а де кінець. Розпочалися окремі гуртування. Так згуртувалися окремо драматично-хоровий гурток, кооператива, українська військова сотня і навіть видавництво. Кожна група працювала окремо, але майже у всіх організаціях стояли на чолі одні і ті ж особи, завдяки чому ті особи діяли під організації до організації, метунившись, диспутували, а справа ні трохи не посувалася вперед.

З 1918 року в травні місяці розпочали будувати мешкання Клубу. Будинки задумали великий, трьохповерховий, який вмів би в собі театраль-

ну сцену, кінтарню, школу, гостинницю та інше. Завдання були великі, а грошей обмаль, то й рішили збудувати перше половину будинку, без театральної сцени. Тогож року збудували перший поверх і в осени перенесли туди школу, а в 1919 році збудували другий два поверхи, де вирішили відчинити українську гімназію.

Вся праця провадилася в чаді. Театральний гурток робив театральні вистави, прибутки з яких ішли на будову Клубу, окремі особи жертвували більші чи менші суми (були жертводавці, що давали по 5.000 рублів). Рада уряджувала басілля; кооператива торгувала, відчинивши невеличку крамницю і помешкання Клубу, а інші не було ні порядку, ні краму, бо до торговлі вляглися люди, що не знали нічого з торговлі; гімназія теж працювала, маючи і педагогічну і батьківську ради і контролю Українського Клубу, але не маючи ні вчителів-українців, ні не лаючи учням українського виховання. Дійшло до того, що вкінці ухвалено й оголошено, що українська мова для учнів української гімназії не обов'язкова (це не те, аби конкурувати з іншими російськими гімназіями в кількості учнів). А коли чад став проходити і керманці оглянулися на свою працю, то наслідки виявилися дуже погані.

З української військової сотні й сліду не залишилося, а отамана її вислали за межі Маньчжурії; театральний гурток розлетівся і пішов працювати в чужих помешканнях, бо з Українського Клубу, в будову якого він вложив так багато праці, його буквально вигнали; в кооперативі не було ні грошей ні товару; політична рада розпалася-розтопилася, як весняний сніг, залишивши бруд за собою; видавництво само ліквідувалося за відсутністю грошей і передплатників на газету, що її воно видавало; початкова школа зникла, а вчитель, перейшовши під прапор харбінської міської ради. Залишився животи Клуб з гімназією, в якій були і вчителі і учні. Клуб і гімназія мали за собою перше імя і боргу коло п'ятдесят тисяч ен.

А вийшла ця сумна історія з боргом у такий спосіб: усі жертводавці при будівництві помешкання Клубу і для утримання гімназії віддавали працю свою чи гроші без усякої особистої користі, без гадки будь-коли пожертвоване повернути

назад. Але між українцями знайшовся один землячок, у тодішньому часі мільонер, який, даючи чи гроші чи будівельні матеріали, все записував і брав від правління Клубу, будучи сам його головою, боргові квитки, а коли чад пройшов і для нього настав час показати своє лице, то він показав свій рахунок, по якому громада була йому винна 50.000 рублів. Така його заява мала враження розірваної бомби і викликала багато незадоволення, лайки і сварки. Через цей борг між громадянами виявилися суперечки, особисті обрали і таке інше, а зовсім чужі люди, що не мали нічого спільного з українською громадою, почали підбурюватися до помешкання Клубу, щоб забрати його в свої лабеті.

С. Т. К.

Арештування в Скалатщині.

Вночі з 6. на 8. квітня ц. р. хтось підрізав у Теклівці, пов. Скалат, хрест, що його поляки поставили в українській громаді на пам'ятку десятиліття існування Польщі. Це скваліфіковане як злочин збоцщення релігії з § 122 зак. кар. і під замітом поповнення цього злочину арештовано 8. квітня ц. р. чотирьох молодих хлопців: з Теклівки: Павла Голояда, Миколая Голояда, Павла Стадника і Володимира Олійника, котрим закидують в додатку злочин намагання мордувати § 8 і § 134 к. зак. Цього знову злочину мали обвинувачені допуститися в цей спосіб, що критичної ночі 5. квітня ц. р. мали мати револьвер в руці (а була це дуже темна і мрачна ніч), що його нічний сторож бачив в одного з учасників чи чужий тріскот, що вилавався йому наче набиваний револьверу. Цей сторож нікого не пізнав, у хлопців не знайдено ніякої зброї, а їх рідня свідчать, що цілий вечір і цілу критичну ніч були дома і нікуди не відходилися. Слідство веде суддя Вовчук зі Скалата, котрий швидко власні док ввеську різні арештованих у прокуратурі на приказ прокуратора має переслухати свідків, поданих на ствердження албі, і то аж десь в половині травня. Покищо всі арештовані сидять десь в слідчій арешті у Скалаті.

З індійського кітла.

В місті Карахі відбулись збори 8.000 індіців, які ухвалили розпочати бойкот англійських мануфактурних товарів. Після зборів була демонстрація проти вбивства індіців у Пешаварі.

Недалеко від міста Насіка була кривава боротьба між націоналістами і більш компромісними елементами.

На кораблі „Чантала“ арештовано 10 індіців, які організували демонстрації в Чітагонгу.

СЕМЕН ТЕРЕН.

Борода.

(Докінчення.)

Вслід за тим я помітив деякі інші моторошні обставини, які зводно супроводили гігієнічні заходи цирюльників.

Виявилось, що стрижі поза голінням цікавляться теж усіма іншими справами й грами, що в висліді стають велими небезпечним для здоров'я, а то й життя особи, яку вони обчімкують.

Найбільше небезпечними з тих спортів є зпердусім жонглерка, балакунство, подружжя, іовізія й атлетика (важка). Отакий штукар (жонглер) мріяв очевидно про свої майбутні успіхи у „Варете“, а щоби не вийти з „форми“, не гаяв часу й підчас гоління. Я наївся іноді чимало страху, попавши до такого штукаря, коли то він став граційно шпурляти бритвою, зовсім близько моєї голови, щоби опісля віртуозно зловити її, то біла правого, то лівого вуха.

А бритва, звісно, струмент прегострий, до цього-ж тне куди попало.

Балакуни оповідали мені підчас гоління всякі арештанські події зі свого буйно-минулого. Це ще можна було б втерпіти, колиб не обставина, що він, мабуть, щоби підчеркнути свою кровожадність, залюбки користувався своїми асінними спогадами.

Отож пояснюючи жемами (без цього звичайно нічого як саід не перекажеш) деякі боеві моменти напр. ось такі слова: „...я з цілої сили зрубав його через голову шаблюкою!“, як не тисне іноді мені поперед ніс бритвою, що в мені було аж дух запре.

Людина заплющить було очі й думає:

— Цим разом, голубе, напевно ніс відрізав! Врешті я як принципіальний пацифіст узгаді не дозволював отаких оповідань про всяку різанину. Скільки лише разів, бісів син, згадував про ворожу партію то так і натискав сил-

ніше бритву й моє волосся автоматично їжилось.

Чимало горя я зазнав від таких, що крім гоління займалися ще й подружжям. В основі речі, то я не винувачу подружжя, бо це може, як кажуть, транзити кожній порядній людині. Та досить згадати, що марна чарка ранньої кави відповідно звареної, абож капелюх на виставі, рішали нераз про те, як мала в неділю виглядати моя борода, чи так як у пасіці без сітки, чи лише так начеб спарив кропиваю.

Були стрижі й поетами.

Ці взагалі звертали малу увагу на гоління моєї бороди, а зате пропадали за своїми поетичними комбінаціями, як і слід поетам.

Від такого поета мені пошастило навіть одержати автограф. Була це заглибина обомом півтора сантиметра, менш-більше на палець від уха, на лівій щоні. Посадив я на ньому на тижні чотири варену цибулю, але не помогло.

Колиж я був попав до атлета, то гоління ставало просто своєрідний боксерський змаг, хоч, до речі, я не мав поняття про правила боксу.

Одначе це ніщо не шкодило.

Після одного такого гол... вибачте: змагу, я довгий час ходив з головою сентиментально скривленою на ліве плече, моїх товаришів прозивали мене тоді поетом, що мене дуже боліло (одне й друге).

До всього того слід додати ще одне.

Кружляли глухі поголоски, що Пантофлюк набрався в одного стрижі неприємної шкурної яедуги, значить пархив, та з цього приводу переважав себе хустиною.

Хоч я й знав, що Пантофлюк жонатий (це знали всі, аджеж і співаться: „Ой знати, знати, та хто жонатий і т. д.“), то всеж таки, не можу сказати, щоби ця поголоска під той час, не зробила на мене деякого вражіння.

Вкінці одної соняшної днини, я вичитав між іншими одну жакливу річ. Це була новела відомого письменника, якої зміст був менш-більш такий:

— Законна жінка стрижія зраджує незакон-

но свого законного чоловіка з якимсь нікчемним типом. Але на щастя для законного чоловіка, що був стрижієм, оцей нікчемний тип ходив заєдно годитися саме до цього стрижія, який є законним чоловіком, його (нікчемного типу) любки. Законний чоловік серед великих душевних катаклізмів, задумує зарізати згаданого нікчемного прелюбодійника, тому, що має до цього велими пригожі обставини, залишається тільки справа речення щодо здійснення своєї величавої думки.

Згаданий автор у мистецький спосіб малює оні душевні переживання згаданого стрижія, з яких маленький уривок дозволю собі навести:

„Нічого не підозріває...“

„Ще гаразд...“

„Отже сьогодні, чи в суботу?..“

„Може й краще в суботу...“

„Прийде. Сяде. А там...“

зачеви...“

„Озеро... ні море крові, крові, крові...“

„Взагалі повне ведро!“

„Навіть уха, ніс, геть усе.“

„І чиколатки...“

„Чох... чох... чох...“

„Готово!...“

„А може й сьогодні?..“

„Ну, побачу!“

Як уважаєте, то картинка нічого собі... Можна сказати імпресіоністична.

Виходило таке: сиди в кіні, а позаду вас, сидить стрижі (бож стрижі взагалі можуть бути всюди) і тоді що?

Річ тільки в тому, що це буде в середу чи в суботу, себто коли заріже вас. Якщо ви голяєтеся раз на тиждень, то реченець відомий: це буде певно в суботу.

І то не лише заріже, але й повідрізує вам геть усе до чиста, вуха, ніс, тощо.

Після цього я мав усе всього того аж пів вуха (бо праве після операції, яку я сам у свій час зоперував, не входило в гру).

Я перестав взагалі годитися. Аджеж носи-

3 Приб. Ради м. Львова.

Внарендування салі „Народнього Дому“ для польського театру. — Становище українських радних у цій справі. — Заяви „русских“ аграрників.

Вчора подали ми коротку вістку про внарендування салі „Народнього Дому“ львівському магістратові під польський театр. Нині даємо в цій справі точніші інформації та доповнюючі дані. Отже львівська Приб. Рада на засіданні 29. липня рішила заключити з управою Народнього Дому договір про аренду перебудованої театральної салі Нар. Дому на вистави міського польського театру. Час аренды означений на 6 літ від 15. червня 1930 року починаючи. Чинш за аренду становитиме 6.000 пол. місячно.

У дискусії над цією справою сенатор Деякевич підтримує, що Народній Дім це національне майно. Народній Дім заснований царським актом з 1848 р., яким цар Франц Йосиф подарував українцям площу під будову Народнього Дому. Будову переведено при допомозі прихильних збірок жертвами цілої української суспільності. До цього прийшли великі записи і дари, що побільшили первісне майно. Правовідними рішеннями будинок австрійських урядів та судів признав інститут Народнього Дому фундацією, але ця фундація понині не уконституована. Причиною цього були політичні впливи, які справу відсували тому, що велике фондацийне майно викликавало показання непопулярних чинників. Якби не ці політичні впливи, то фундація Народнього Дому була би для української суспільності тим, чим Заклад Народній ім. Осолінських є для польської суспільності. Не можна жби навіть уявити, щоб Осолінеум свою домішку дало в аренду на вистави українського театру. Сама думка про те була би немістна. Але в українській суспільності можливі і такі дивогляди. З ними дивоглядами, які мають свою основу в своєрідних політичних відносинах, серед яких живе український нарід, треба на жаль погодитися. Тому промовець не підносить замітів проти внарендування салі національної фундації Народнього Дому на приміщення польського театру, але з цієї нагоди пригадує міській репрезентації її обов'язок подбати також за український театр. Не має справді надії, щоб міська репрезентація спромоглася на погляд, що її обов'язком є дбати також за культурні потреби українського населення. Те, що вдалося лучилося з нагоди наради над міським бюджетом, коли то Приб. Рада відкинула внесення за субвенцією для українського театру, вказує на те, що міська репрезентація рішена далі нехтувати культурні потреби українців. Та не зважаючи на таку неввічливість промовець заповідає, що в слушному часі доставить до Управи міста Львова домагання, щоб кожного року на означений протят часу сала Народнього Дому була віддана на вистави

українського театру, а також, щоб українські вистави час до часу були допущені у Великому Театрі.

Промовляли далі два „русских“ мамути п. Михайло Бачинський і д-р Олександр Лисля. Оба агітно заявили, що українці не мають жалю до права на Народнього Дому, що по словам фондацийної грамоти з 1848 р. цар подарував українцям площу русинам, а не українцям. Згадали також, що поробили вже у Варшаві заходи, щоб православні рішення та прихили будинок австрійських урядів і судів у справі Народнього Дому були знесені. На їх думку є надія, що незабаром майно Народнього Дому буде привернене товариству, якому австрійський хрип це майно безправно відібрав. Д-р Лисля розвеселив вітні саухачі пропонувати міркування на тему „польсько-русської любові та згоди“. На його думку москвофіли вже вмирають, а також українців до цього року вже не буде, зате „русська аграрна партія“, яку короти називають тепер зліпнутською, стане сильною і завде еру згоди з поляками. Зрештою, д-р Лисля готовий навіть разом з українцями стати до боротьби проти поляків.

3 польської преси.

„Наша національна еволюція“.

Догани і похвали „Газет-и Львовск-ой“.

Офіційний орган львівського воєводства помістив у числі з 29. п. м. під повищим наголовком довгеньку передову статтю, якої довжина погано відбивається на змісті: бо автор наприкінці забув, про що писав на початку. Вийшло з того таке дальше: „непорозуміння“, що попраді не знати, чи під „нашою національною еволюцією“ автор мав на думці еволюцію польської національної політики, чи еволюцію настроїв непольських народів у Польщі. Послухайте тільки:

Починає „Газета Львовска“ дуже правильно увагою, що польське громадянство починає взагалі цікавитися якоюнебудь справою лише тоді, коли та справа вже дошкульно болить його і вінк уже забувати про неї не можна. Так було з господарськими справами, так є також з національною проблемою, яку польська преса — мовляв — пригадує собі лише з приводу „якогось драстичного випадку“, починаючи то-

Найбільший вибір текстильних товарів, шовну, мужеського сукна повучає фірма

АНТОНІ УВЕРА

Львів, вул. Галицька 10.

Філії: в Стрию, — в Дрогобичі, — в Тернополі, в Тарнові. 7-10.

але не револьверами та бомбами, як це роблять українці, тільки серцем та добротою.

Ці малечення д-ра Лисля розвеселили всіх присутніх. Бож д-р Лисля, що побував уже „в гостях“ і на Кудьпаріві, в себе розбрюхою „розумний“ у своїх виступах на засіданнях Приб. Рад. Школа, що саватори не ввели білих подібних до п. Лисля „аграрників“ і до Приб. Раді „Народнього Дому“ (до Приб. Раді міста). Тоді населення міста лавально платилоб дуже радо карти вступу на всі засідання Ради як до театру.

ді від того місця, на якому залишено цю тему кілька місяців тому, дарма, що чейже в міжчасі „процес перемін не зупинявся ані на хвилину“. Тимчасом це питання „принципіального значіння“.

„Від напрямку нашої національної еволюції, від становища, яке остаточно займуть національні меншости супроти держави, у великій мірі залежить її будучина, будучина „кресів“, фактична петрифікація границь та внутрішня суцільність держави, яка є кардинальною умовою великодержавницького розвитку. Адже річ іде про те, чи Польща в теперішніх границях існувати буде всупереч волі третьої частини своїх громадян, чи з їх волею. Крім того національна проблема тісно в'яжеється з нашою національною політикою на Сході. Лише в разі повної розв'язки цієї „внутрішньої“ проблеми, наша східна політика зможе бути активною та перимати ініціативу; в протилежному випадку вона мусіла би бути лише оборонною з усіми недогодами пасивної тактики“.

З повищеного виходило би, що „Газета Львовска“ здає собі справу, що не все в порядку, і що існують видні якісь дані турбуватися усім тим засадничими питаннями польського державного життя, на які вказує автор статті. Це свідчило би корисно про об'єктивність суду „Газет-и Львовск-ой“ і про тенденцію трошки ширше розглядати національну проблему, слушно називаючи її „внутрішньою“ у „лапках“. Дальші речення підтверджують поважне відношення автора до порушеної ним теми. Він звертає увагу, що

„ствердження напрямку нашої національної еволюції вимагає обережності. Треба вияснити і відділити те, що суттєве, та відкинути чимало того, що має вигляд симптоматичного явища, але є явищем перехідним і штучним. Треба піддати аналізі також безсумнівно негативні прояви, тому, що в їх характері можуть скриватися ознаки, окреслюючі напрямки змін. Треба вітні вийти поза рамки поліційних хронік, які реферують лише факти порушення закону одиницями...“

Читай повищих виводів переконаний, що автор говорить про польську нац. політику, і притакує авторів, радіючи, що ось розлягся ще один волюнтарний голос критики на пустині безжурности. Як-же справедливим є погляд, що політика не може спиратися на явища штучних, що вона повинна вітні відділяти штучне від нештучного і що поліційна хроніка не є відповідними рамками для — національної політики!

Але читаючи дальше читач ніякові і поволі, геть збентежений, не знає: чи автор свідомо заперкував собі з нього, чи може злякався, що забагато дозволив собі натяком на потребу критичизму у ділянці національної політики і тому мершій завертає назад, аби направити свій гріх! Бо вся решта статті присвячена доказам, що польська національна політика саме цілком правильна, що вона дуже добра і єдино доцільна, бо — видає знамениті наслідки. Вони проявляються у „поправі настроїв руских мас“ — і це, видно, та „національна еволюція“, яку мав на думці автор, цілком фальшиво аживаючи тієї термінології! Ця „національна еволюція“ проявляється, мовляв, передовсім у тому, що „ситуація з 1930 року інша ніж була з 1919 р.“

Відкривши таку Америку, автор відкриває

Арештування керівника Мопру у Варшаві.

Варшавська с.д. поліція арештувала Ол. Гранаса за комун. діяльність. Підчас ревізії найшли в нього скритку, що отвиряється за потисненням гуданка. В скритці найшли комун. документи, архів варшавського відділу Мопру, 16 печаток Мопру, ключ до шифру, револьвер, кількасот рев. і кільканацяті крісових набоїв. У руки поліції попали теж листи, писані комуністами з в'язниць, у яких подані різні назвища й адреси. На основі тих документів перевела поліція дальші ревізії, що дали величезний доказовий матеріал. Гранаса замкнули в тюрмі при вул. Дикій. Гранаса під час вибуху світової війни був у Швейцарії, звідкіль опісля а Леніном і Троцьким переїхав за-пальомбоним вагоном до Росії. Там за більшовиків виконував різні функції в центр. комітеті ком. партії та був мужем довіри Зіновєва. В 1919 р. брав участь у більшовицькому перевороті в Латвії. До Варшави приїхав 1923 р. Ост. часами був керівником варшавського відділу Мопру та займався агітацією в робітничих професійних союзах.

Фронда проти Гугенберга.

„Н. В. Журнали“ подає, що більшість фракції німецьких націоналістів відмовилась від партійної дисципліни і що граф Вестарі зложив свій мандат. Наслідком цього утворилась фронда проти Гугенберга, на той якій станув граф Вестарі, який скликав збори опозиційних елементів, критикуючи посто політичну лінію Гугенберга.

Наради Шобера із Бріяном.

Дня 29. м. м. канцлер Шобер зложив візиту Бріянові і мав з ним довшу нараду про австрійсько-французькі відносини. Після наради Бріян видав на честь Шобера сміхачок, на який були запрошені представники Німеччини, Польщі і Малярщини та кількох французьких міністрів.

Вальдемарас приготує переворот.

З Ковна повідомляють, що Вальдемарас приготує на Литві державний переворот. В його домі ведуться тайні наради прихильників Вальдемараса, рекрутованих із старшинських кругів. Число цих прихильників 6 литовського диктатора зростає.

ли люди якісь бороди; еспанки, тощо. Навіть отакі мудрагеці як жиди, а носили.

А вітм і природно воно носити бороду, бож годі й подумати, щоб Адам, було, ходив до стрижія, отже сам голівас, а без сумніву жив, чого найкращим доказом є — ми, голені і не-голені люди.

Отже не голюся я ношу бороду. Чим раз довша. Звичайна (не еспанка). Але...

Ярка заявила мені оноді, що не хоче нічого спільного мати з первісною людиною, з таким дикуном, як я, доки тільки носитиму бороду.

Я волів бороду. Дасть Біг видержу.

Товариші прозивають мене Толстим.

Ходив я якось на маляни, та так залутовася клятою бородою в якесь корчине, що здається був би я ночував у лісі, якби пастухи не помогли мені бути виплутатися.

І в церкву народ мене не пускає у неділю, мовляв: я жид...

Не знаю, що воно далі буде.

Безпопийний я як дитина, аджеж і в лице мені дати всякому не важко. Лише зачіпить за бороду, а я боронитись не стану, бо якже й боронитись, коли держать тебе, як цуцка на мотузку за кляту штітну.

А бувало миску пирогів з'їдав! Сам. А тепер борода перешкоджає.

Сирота я безталанний та й годі.

Ходжу по місті і питаю всіх бородатих: що вони роблять зі своєю бородою. Одні кажуть: „відстригуємо“, інші радять спитати стрижія. Ні; таки радше спитаю Яркі. Коли вона не може звикнути до борода, то нехай вивчиться фрі-йєрського мистецтва.

А коли поріже мене чи підріже, то бодай знатиму за що проливаю свою кров.

Пога. 1930.

Травень — місяць українського пласту.

Даймо нашим пластунам власну хату!

Вже місяць тому намагався Сеніорат Стваропольського Інституту викинути Український Пластовий Уряд із заниманої ним домівки в кам'яниці Стварополь у Львові при вул. Бляхарській, а довершив цю роботу у велику п'ятницю.

У відповідь на це закликав у Львові комітет, який поставив собі за мету прикрити для Українського Пласту власний дім. Почав свою діяльність і пластовий уряд в напрямі підтримки пластового руху. В часописіх появилися відозви, що закликували до складання жертв на пластовий дім і інші пластові цілі.

Здавалося, що поступок Сеніорату Ствароп. Інституту відібється відомою по цілому краю та що жертви полияться так обильно, що в короткому часі Український Пласт буде мати у Львові свою власну домівку, в якій вже ніхто не посміє його викинути на брук.

На жаль, надії ці завели. В перших днях запалу зложили кільканаціяток громадян у Львові більші жертви на пластовий дім. Почалася збірка ланцюговою системою, але вже дуже повільно і ланцюг що-хвилі рветься, бо багато з тих, яких викликало, не почувалися до обов'язку дати свою жертву. Вже мало в таких, що доволіються жертвою 1—2 зол.

Почав збірці дав Львів. По найбільшій частині найбільші квоти зложили львівські громадяни, хоч вони є найбільше перетяжені різними збірками. Провісники мовчати, сільська інтелігенція майже не відгукнулася.

До цього часу зібрано на пластовий дім у Львові ок. 10.000 зол. Це є смішно мала сума, аби думати про власний пластовий дім. Якщо збирка піде далі таким самим повільним темпом, то гіба за кільканаціяток літ можна буде думати про набуття пластової домівки. А де до цього часу має міститися Пласт і що в ній станеться, якщо не матиме відповідного приміщення — не знати.

Та не лише про дім ходять. Пласт має ще інші потреби, на які не має грошей. Згадаймо для приміру пластові табори, які вимагають великих матеріальних вкладів. А де найкраще вираження Пласту?

Самі пластуни не можуть покрити тих великих матеріальних потреб Пласту, бож це в більшості діти, молодь, яка не має своїх грошей. А проте віддають усе, що можуть, реагують зі своїх діточих і молодечих утіх, оподатковуються, заробляють, віддають свою працю у вітних хвилях, аби лише здобути для свого Пластового Уряду потрібні грошові засоби.

— **Весняний попис львівського Луга.** Літній сезон наших руханкових товариств починає цей неділя 4. травня Т-во „Луг“ у Львові своїм весняним пописом. Площа Сокола-Батька за стрийською рогакою є побільшена, бо Сокола-Батько закупив частку площі, яку займав перед тим Боак. Дотримана частка площі є дуже гарна, покрита деревами, так що в тіні дерев можна спочати. У програму „Лугового попису“ входять різні справи Луговиків, Луговичок і малих дітей, вежі, справи німецької руханки, ритмічні справи і т. д. Початок в год. 3. поп. Сподіємося, що публіка прибуде численно на попис і матиме нагоду не тільки бачити справи „Луговиків“, але й оглянути докуплену площу.

— **3 Прибічної Ради м. Львова.** У вчорашньому ч. „Діла“ при лемані складач викинув із статті під повним заголовком одну стрічку, наслідком чого вийшла плутанина. Останній уступ цієї статті має виглядати так: Д-р Бжеський заснував історію фондації Іги. Мюлера для католицького фонду вбогих міста Львова. Фондатор оставив у Чернівцях перед війною вел. будинок і грунт і призначив їх для Львова, коли Буковина відірвалася від австро-угорської монархії. Прибічна Рада м. Львова ухвалила дня 29. квітня віднести до мін-ства закорд. справ, щоб дилп. шляхом пошукало внаслідок і полагати у румунського уряду. До Чернівців поїде в цій справі синдик м. Львова.

— **Під увагу фотоамасторам.** Дня 2. травня починається у Львові курс аматорської фотографії. Цей курс триватиме 26 годин (лекцій). Провід курсу спочиває в руках Івана Наймана, асистента львівської політехніки. Зголошуватися можна на адресу: Львів, Марійська площа, ч. 8., палата Шпрехера, „Фото-радіо-палас“. Досі оголошенося 120 кандидатів. Відкриття курсу 2. травня о. р. год. 7.30.

— **Вбивстві і самоубитві.** Минулого тижня в Дрогобичі вбили 26-літній робітник з Борислава Микола Бартків. Причиною самоубитві була недуга сплячки. В Бережаних Рустикальний в Самбірщині Микола Ковалик убив у сварці Івана Паскача.

— **Гуцульський музей на Закарпатській Україні.** В містечку Рахові на Закарп. Україні відкривається музей народного гуцульського мистецтва. Всі вироби гуцульського мистец-

тва будуть зібрані директором школи в Рахові Василь Лурак.

— **Безплатні пасажирі.** Дня 29. м. м. на головній стації у Львові переведено поліційну об'яву на пасажирів, що подорожують без білетів. Поліція переловила аж 85 осіб, що не мали білетів, між ними 16 осіб без жадних документів. Цих останніх арештовано, а інші будуть потягнені до відповідальності з вільної стопи.

— **Град величини волюського оріха,** а навіть більший, падав у суботу 26. квітня від 4. пополу. в селах Скалатського повіту в Красім коло Грималова, Саджавках, Ставках, Волиці і знищив цілком засіви і садн. Дуже потерпіло жито, яке треба переорувати, таксамо горох, ячмінь і пшениця. Садн в зимі 1928 на 1929 р. зимерали, люди насадили шени і тепер град все поломав. Грубий град тривав 1½ год., потім злива і менший град аж до пізньої.

— **Посли стріляють до польської поліції.** На днях у Лодзі були нові комуністичні авантюри, підчас яких промовляли комуністичні послы Керуальський і Жарський. Коли поліція розганяла товпу, послы Жарський стріляв кілька разів до поліційнтів, але не вцілів у нікого. Жарського арештовано.

— **Міжнародний зїзд журналістів у Лонді** закінчився дня 29. м. м. Праця зїзду відбувалася під головуванням Юрія Бергарда. Ухвалено утворити міжнародний журналістичний суд чести, якого складом остаточно буде усталений на міжнародній пресовій конференції у Берліні. Вироблено проект міжнародних журналістичних паспортів, ухвалено резолюції про боротьбу із поширюванням неправдивих вістей у пресі і т. д.

— **Ріжні вісти.** На ріш Гангесі затонул пасажирський пароплав, а з ним затонуло 280 осіб. В Ангорі появився декрет Кемалі Паші, яким іменовано 2 турецькі жінки суддями. Це є перші жінки судді в історії турецького судівництва. В Барцельоні прийшло до кривавої сутички між каталонськими самостійниками і поліцією. — Шведський уряд більшістю голосів дістав заяву недовіри і подає до дімїєні. — В Атенас підчас закінчення свята роковин незалежності Греції прийшло до боротьби між комуністами і націоналістами. — В околицях Лінсбургу в Німеччині була велика бура і град, що знищив засіви на 200 моргах землі.

ОПЕРАТОР 1931 7-16
Д-р Д. Сассовер
Львів, вул. Коллонтая ч. 7. Тел. 38—51
Хірургічні недуги. ЛІЧЕННЯ ЖИЛЯКІВ.

3 судової салі.

Засуд декана за українську кореспонденцію.

Перед окружним судом в Тернополі відбулася карна розправа проти грималівського декана і пароха в Товстім о. Івана Іванчука обвинуваченого за переступство першої статті закону з 31. липня 1924 В. З. П. Р. ч. 73 поз. 724 про державну мову і мову урядування державних і самоуправних властей адміністративних, а саме за кореспонденцію зі старостом в українській мові. Старостом в Скалаті віднеслося до о. Івана Іванчука в справі видачі метрики когось Пригоди в Товстого, що пробував в Америці. У відповідь на це о. Іванчука віднеслося до старости в українській мові, що в метриках книгах уроджених в його парохії Пригода не знаходяться, а в тільки Провода і описів на поповне домагаючи старосту видав копію метрики Проводи в латинській мові. За цю кореспонденцію староста в Скалаті укарав о. Іванчука гривною сто золотих, есентуально карою п'ятиденного арешту, добаючи в українській кореспонденції порушення вище цитованої статті, бо на його думку греко-кат. парохі в метриках справах є обов'язані писати до властей по польськи.

На розправі в суді обвинувачений о. Іванчук і його оборонець посол д-р Степан Баран виказали нестійність адміністративного засуду, а сам обвинувачений поклинався — як і в адміністративних докозженнях на обов'язок канонічного послуш, бо греко-кат. митрополічний ординаріат у Львові зарядив обов'язкове ведення метричних книг і кореспонденції з державними властями в українській мові розпорядком ч. 888 а 1919, оголошеним в Львівських Архієпархіальних Відомостях ч. 2. а 30. вересня 1919, якого досі Ординаріат не відміняв, ані не змінював. Так само — як це підпис оборонець д-р Баран — виконавчий розпорядок ради міністрів з 24. вересня 1924 В. З. П. Р. ч. 85 поз. 820 до вище наведеного закону, котрий в поясненні вичисляє таксативно до статті 1 всієї власті, що є обов'язані урядувати по польськи, не вичисляє там зовсім ніяких урядів метричних католицької церкви, котрі взагалі не існують як державні установи. Польська конституція гарантує католицькій церкві (стаття 114) право самостійно упрямлювати свої внутрішні справи, до котрих без сумніву на основі канонічного права належить і ведення метричних книг і коли Ординаріат зарядив їх ведення в українській мові, то державні власті не мають до цього права мішатися, тим більше від ханії, коли обов'язує конкордат з 10 лютого 1925 р., а головне важна у даній справі його II стаття.

Вкінці задав пос. д-р Баран про аналогічну справу, котра 13. лютого п. р. велася перед Найвищим Судом за живання нашими свшениками української мови з державними властями (справа о. Василя Лончини зі Львова, о. Михайла Кушечевича з Янова пов. Городоцького Ягайлонський і о. Северіана Матковського з Босир пов. Количинці), де оголошено рішення, що по думці статті 40 декрету про устрій судів і статті 513 кодексу карної процедури передано справу збільшеному сенатові в складі 7 осіб (звичайно рішає сенат з трьох суддів) для вирішення основного питання, чи греко-кат. парох в кореспонденції з державними властями при уділюванні їм інформації з метричних книг мусить відповідати по польськи, чи має право живити своєї рідної мови згідно з обов'язуючим языковим законом з 31. липня 1924 р. Цього засадничого рішення досі ще не оголошено, але це вже важне, що справа, за яку бореться наше духовенство відносно прав своєї мови, не порішено там відразу негативно і супроти того який суди (суди окружні) мають право ухилити карно-адміністративні засуди за мимне порушення статті 1. цитованого вище языкового закону, а тим самим в даному випадку належить о. Івана Іванчука зовсім звільнити від кар.

Окружний суд в Тернополі (суддя Мешковський) станув на іншому становищі (як і у всіх подібних справах), шодо вини, адміністративний присуд затвердив, а тільки кару зі 100 зол. згідно 5 днів арешту знизив на 40 зол. або 2 дні арешту. Касації не зголошено.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосожа“ п'ятик кооперативна для 30. квітня п. р. за масло експортне солоне прима і за масло несолоне близько 190 зол. за кілограм, за літру молока 0-34 зол.; за літру сметани 1-60—1-70 зол.; за коцу лещ 3-60—3-70 зол.

